

VIZIUNI CONCEPTUALE MANAGERIALE, FINANCIARE ȘI DE ESTIMARE DIN PERSPECTIVA ȘTIINȚEI ACADEMICE

Dr. hab., prof. univ. **Ion MEREUȚĂ***
USMF „Nicolae Testemițanu”
IMSP Institutul Oncologic

CONCEPTUAL MANAGERIAL, FINANCIAL
AND ASSESSMENT VIEWS FROM THE PERSPECTIVE
OF ACADEMIC SCIENCE

I have marked some problems in system academic management, the aspects of human resources management, of formation and attestation of scientific and didactic stuff, salarization mechanisms, stimulation and motivation of scientific work of collaborators, some development aspects of academic and extraacademic departments, of medical section. Just some conceptual visions of solving some actual problems, that have to be solved from the authors point of view, had been exposed.

Key words: system academic management, conceptual visions of reformations, financing mechanisms, estimation and control in scientific research.

Actualitate. După intrarea în vigoare a Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, în anul 2004, s-au creat condiții favorabile pentru consolidarea capacităților instituționale ale AȘM și extinderea implicării academice în toată sfera de cercetare și inovare, fapt care, indiscutabil, dovedește actualitatea optimizării manageriale produse.

Managementul sistemic al AȘM. Instituțiile de cercetare și inovare au fost fortificate în cadrul AȘM, dar și în cel ministerial, departamental și chiar privat. Este foarte important că s-a produs optimizarea managementului sistemic al AȘM, a managementului de personal, managementului financiar etc. Secțiunile AȘM au fost reorganizate atât în conformitate cu direcțiile științifice moderne, cât și cu imperativele managementului științific de performanță.

În condițiile de austeritate – reducerea bugetului AȘM cu 48 mil. lei în 2013 – apare necesitatea și oportunitatea implementării noilor metode și mecanisme de finanțare a AȘM și, evident, a cercetărilor

științifice. În acest context, vom specifica următoarele:

a) AȘM este constituită din instituții științifice academice și extra-academice;

b) finanțarea instituțiilor academice se efectuează de la bugetul de stat;

c) finanțarea laboratoarelor științifice extra-academice trebuie făcută în baza contractelor, în funcție de necesitățile tematice invocate de către AȘM.

AȘM poate forma diferite secții, subdiviziuni științifice instituționale, dar și grupuri de cercetări științifice extra-academice, ghidându-le doar metodologic, fără a-și asuma finanțarea lor. Deoarece interesul științific vine cu preponderență din segmentul extra-academic, în acest caz Academia largăște colaborarea cu publicul științific național. În contextul respectiv, AȘM ar putea fonda și așa-numita „Academia mică”, care ar deveni un „nucleu academic” de pregătire a viitorilor membri corespondenți, membri titulari sau onorifici. Forma organizatorică, dirijarea, tematica științifică, temele selectate pentru cercetare vor putea fi determinate prin decizia AȘM, iar normativ – printr-un regulament adoptat de conducerea Academiei.

Finanțarea AȘM este asigurată: de la bugetul de stat în baza Legii bugetului de stat și a Legii rectificării bugetului pe parcursul sau la sfârșitul anului în curs; din surse extrabugetare – organizații și fundații europene, granturi, în urma contractelor de parteneriat științific internațional sau din „trialurile științifice”; din donațiile persoanelor juridice și fizice din țară și de peste hotare, care se acumulează în „fondul extrabugetar academic” deschis în baza unei hotărâri de guvern. Este posibilă și acumularea veniturilor din alte activități – darea în arendă a unor spații instituțiilor de cercetare sau unor laboratoare științifice cu acordul guvernului; parteneriate AȘM-persoane juridice sau fizice care au necesitatea unor studii la care Academia poate fi consultant sau executant. Sursele financiare se mai pot acumula din contracte ale AȘM cu instituții dispuse să finanțeze lucrările părții contractuale. Membrii Academiei ar putea acorda servicii, consultații științifice atât persoanelor juridice, cât și celor fizice. Acumulări la bugetul AȘM se pot efectua și din contractele individuale sau cu persoanele juridice pentru pregătirea cadrelor științifice de doctorat. Sunt necesare reglementări în această direcție, determinarea tarifării prin hotărâre de guvern.

Tematica științifică de cercetare poate fi acumulată de la structurile academice, dar și de la cele extra-academice, care se stochează la Consiliul științific. Ar fi rațional ca AȘM să îndeplinească comanda

¹ Dr. hab. Ion Mereuță a fost distins cu Premiul AȘM pe anul 2012, pentru un ciclu de lucrări în domeniul oncologiei.

de stat în domeniul cercetărilor științifice. Tematica tuturor cercetărilor, inclusiv a celor secrete, trebuie să fie stabilită în numele statului. În ce privește activitatea secțiilor extra-academice – se identifică tematica, se anunță temele și concursul proiectelor științifice. După concurs, AȘM încheie contracte de colaborare cu instituțiile extra-academice și finanțează lucrul științific tematic după criterii contractuale. Cercetătorii activează atât timp cât este stipulat în contract până la finalizarea temei de cercetare. Finanțarea se efectuează în funcție de rezultate. În acest caz, colaboratorii științifici își exercită activitatea în baza contractului individual de muncă, aplicându-se principiul „executarea lucrărilor concrete”.

Criteriile de evaluare și control în știința academică, în viziunea noastră, sunt următoarele:

- managementul de performanță în știință;
- descoperirile;
- invenții și inovații;
- impactul și randamentul cercetărilor științifice în economia națională, sănătatea publică și calitatea vieții oamenilor;
- impact educațional (articole științifice, monografii etc.).

Managementul resurselor umane academice

Membrii titulari și membrii corespondenți din cadrul secțiilor academice sunt finanțați de la bugetul AȘM, iar membrilor titulari și membrilor corespondenți din secțiile extra-academice ar trebui să li se aloce finanțe numai în cadrul prevederilor contractuale, în cazul în care domniile lor vor fi incluse în grupurile de cercetare.

Un rol deosebit revine *Managementului pregătirii și atestării cadrelor științifice și didactice*. Regulamentul CNAA suportă schimbări repetate și nu corespunde pe deplin cerințelor timpului, nu asigură principii adecvate și efective. Este necesar de adoptat o Lege normativă „Cu privire la pregătirea și atestarea cadrelor științifice și didactice” sau de efectuat amendamentele respective la Codul cu privire la știință și inovare.

Admiterea la studii în doctorat și post-doctorat urmează să fie accesibilă și să se înfăptuiască atât la comanda de stat, cât și din propria inițiativă. Importante sunt criteriile de evaluare și atestare a lucrării științifice. Trebuie estimat efortul și rezultatul științific al autorului. Numai rezultatele științifice personale ale autorului trebuie luate în considerație. Lucrările în comun ar urma să fie estimate în cotă procentuală, selectiv pentru fiecare autor. Doar în acest caz se va respecta dreptul de autor și la proprietatea intelectuală. În procesul atestării cadrelor didactice trebuie eva-

luate capacitățile didactice – pregătirea pedagogică, măiestria, aptitudinile, criteriile specifice didactice etc.

Sunt necesare reforme și în ce privește componența Consiliilor științifice specializate, instituirea instituției recenzenților, a Comisiilor de cercetare și evaluare a materialului primar, a Comisiei metodologice de cercetare, a Comisiei de non-plagiat, a Comisiei estimării impactului lucrării științifice pentru economia națională, sănătate sau calitatea vieții și alte criterii ce se cer a fi stabilite de experți.

Este foarte important ca AȘM să dispună de cele 3 componente instituționale care, de fapt, ar trebui să fie independente – *Elaborarea politicilor*, *Agenția de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice și Evaluarea – control al eficacității și randamentului implementării rezultatelor științifice în practică*.

Este necesară introducerea în *Nomenclatorul specialităților științifice* a unor noi direcții în știință, la tangența specialităților ce se impun și devin oportune pentru știință și societate cum ar fi: *dezvoltarea umană durabilă și securitatea statală, dreptul medical* ș.a., la decizia AȘM. Este necesară organizarea Seminarelor de profil și Consiliilor științifice specializate în aceste domenii. În cazul dat coordonarea științifică va aparține AȘM.

Secția de științe medicale a AȘM este gestionată sub aspect administrativ și financiar de către AȘM. Instituțiile de cercetare extra-academice funcționează în cadrul IMSP. Secția nu dispune de instituții medicale academice și nici de clinici academice. Dezvoltarea și reformarea secției în cadrul AȘM ar putea avea loc în baza Institutului de Fiziologie și Sanocreatologie, care ar putea fi transformat în Institutul de Medicină, Fiziologie și Sanocreatologie. În acest caz s-ar schimba atât bazele statutare ale Institutului, cât și se va forma baza Clinica și de Cercetare, care ar include cercetări fiziologice, sanogenetice fundamentale, precum și cercetări în sanocreatologie și adaptabilitate clinică (Figura 1).

În ce privește reformarea și transformarea laboratoarelor în cadrul IMSP, ar fi necesară păstrarea lor în cercetarea fundamentală, iar în cercetările aplicative, clinice să se creeze în baza laboratoarelor Clinici Universitare, Instituționale și Academice. Clinicile trebuie să dispună de un Regulament adoptat și aprobat selectiv de organele de gestiune: Clinicile Universitare – de rector și ministrul Sănătății, Clinicile Instituționale – de către directorul instituției, Clinicile Academice – de conducerea AȘM.

Managementul și mecanismele salarizării cercetătorilor științifici. Pentru ameliorarea managementului financiar al laboratoarelor extra-academice am examinat mecanismele și bazele juridice de salarizare

în cercetare și problemele ce țin de competența IMSP cu statut științific academic. Acestea sunt instituții medico-sanitare publice care se află la autogestiuune și beneficiază de mijloace financiare din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală și alte surse conform legislației în vigoare. Concomitent, în conformitate cu art. 17 al Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr.259-XV din 15 iulie 2004, ele sunt organizații de drept public din sfera științei și inovării.

Cât privește mecanismele legitime de suplimentare a salariului de funcție a colaboratorilor științifici din sursele extrabugetare, cota financiară folosită și care ar fi nivelul deciziilor raportat la IMSP, de către Ministerul Sănătății sau Ministerul Finanțelor, venim cu următoarele propuneri.

Fondul de retribuire a muncii personalului organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării, care efectuează cercetări științifice finanțate de la bugetul de stat, se stabilește în contractul de finanțare a proiectelor, selectate pe bază de concurs, în conformitate cu Hotărârea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică.

Contractul de finanțare se elaborează și se încheie în corespundere cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare, Legii privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XHI din 24 mai 1996, precum și Regulamentului privind finanțarea activităților în sfera științei și inovării, aprobat prin anexa 2 la Hotărârea Guvernului nr.27 din 22 ianuarie 2009 „Cu privire la aprobarea Acordului de parteneriat între Guvern și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2009-2012”.

După cum stabilesc prevederile articolelor 36 și 37 al acestui Regulament, cheltuielile de personal (care includ fondul de retribuire a muncii, contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de patroni) nu vor depăși 70% din alocațiile totale pentru executarea proiectelor de cercetări științifice, luând în considerație și volumul de cofinanțare.

Deciziile definitive privind finanțarea proiectelor de cercetări științifice ale organizațiilor se aprobă anual după adoptarea Legii bugetului de stat, prin Protocolul anual, parte integrantă a Acordului de parteneriat. Remunerarea colaboratorilor știin-

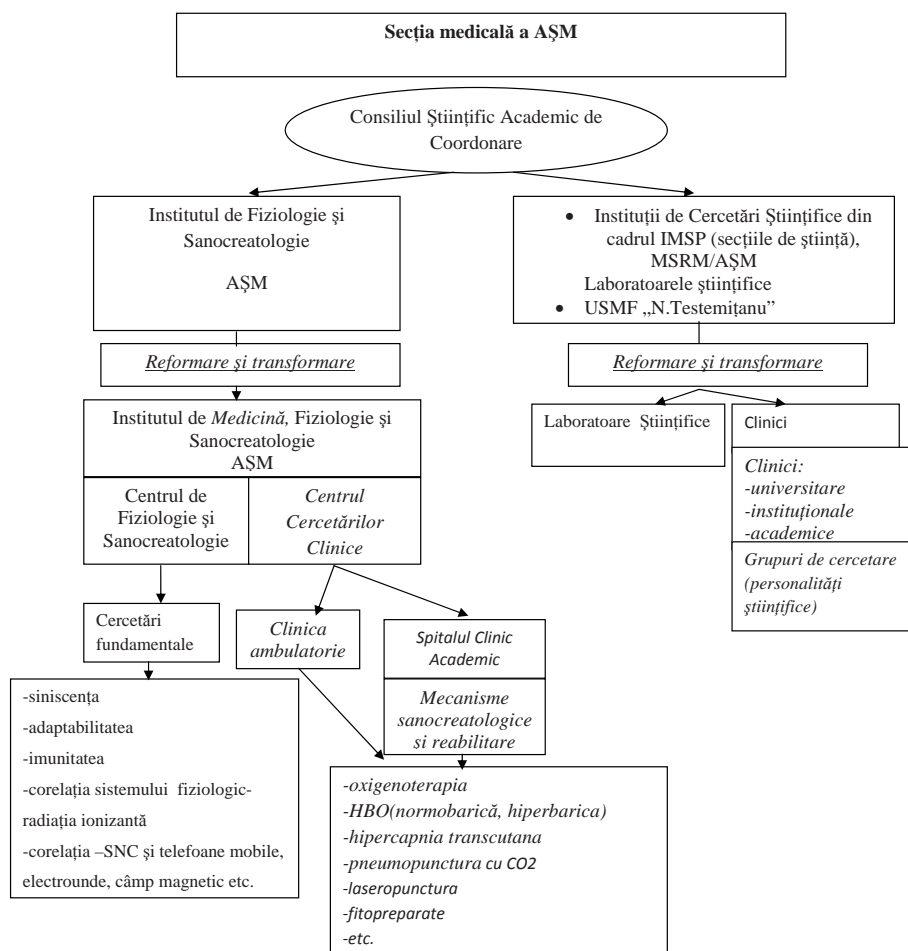

Figura 1. Secția medicală a AȘM (actualmente și conceptual pe viitor)

țifici, inclusiv a celor din laboratoarele IMSP, care exercită cercetările științifice finanțate de la bugetul de stat, se reglementează prin Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar nr.355-XVI din 23 decembrie 2005 și Hotărârea Guvernului nr.47 din 12 ianuarie 2007 „Cu privire la salarizarea angajaților organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării finanțate de la Bugetul de stat”, care stabilesc condițiile de salarizare și de acordare a adaosurilor, sporurilor și suplimentelor la salariul de bază cu titlu de stimulare sau compensare.

Salarizarea și stabilirea plăților salariale cu caracter stimulator a salariaților unităților bugetare finanțate, integral sau parțial, din contul mijloacelor speciale, se reglementează prin art.34 al Legii nr.355-XVI din 23 decembrie 2005. Persoanele, responsabile pentru stabilirea salarizării colaboratorilor științifici, în limita mijloacelor financiare disponibile destinate salarizării urmează să identifice de sine stătător mecanismele legitime, care pot fi aplicate pentru acordarea adaosurilor la salariul de funcție a colaboratorilor științifici, examinând actele legislative și normative menționate. Aceste acte legislative și normative reglementează concomitent nivelul deciziilor pentru fiecare situație concretă.

Cu referire la bazele legislative și normative pentru suplimentul la salariile colaboratorilor științifici din sursele Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, având în vedere că colaboratorii științifici tratează 50-60% din bolnavii externi și 100% din bolnavii gravi, se comunică că modul de salarizare, precum și plata sporurilor și suplimentelor cu caracter stimulator a angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală este stabilit în Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1593 din 29 decembrie 2003.

Conform prevederilor punctului 6 al Regulamentului în cauză, cota maximală a cheltuielilor prevăzute pentru salarizarea angajaților instituției se stabilește anual prin negocieri dintre Ministerul Sănătății, Compania Națională de Asigurări în Medicină și Sindicatul de ramură. Conform prevederilor punctului 13 al Hotărârii Guvernului nr.47 din 12 ianuarie 2007, suplimentele de plată pentru deservirea nemijlocită a bolnavilor, administrarea secțiilor, serviciilor din clinici și spitale se stabilesc cercetătorilor științifici principali, coordonatori și superiori, șefilor de laboratoare (sectoare de cercetări științifice) în mărime de 50%, iar celorlalți cercetători științifici – în mărime de 75% din salariul de funcție al medicilor, potrivit categoriei de salarizare stabilită conform anexei nr.3 la Hotărârea Guvernului nr.381

din 13 aprilie 2006 „Cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare”.

Pentru salariații menționați, care au categorii de calificare prevăzute pentru medici, suplimentele de plată se calculează ținându-se seama de sporul pentru categoria de calificare. Suplimentele în cauză se achită din contul fondului de retribuire a muncii personalului instituției, indiferent de sursa de formare a acestuia.

În ce privește mecanismele de optimizare, de majorare a salariilor de funcție a colaboratorilor științifici din sursele bugetare putem constata că sistemul actual de salarizare garantează un anumit nivel de salarizare pe categorii de angajați, stabilit prin actele legislative și normative în vigoare. Când privește majorarea salariilor de funcție ai colaboratorilor științifici din sursele bugetare, menționăm că Parlamentul aprobă politica în domeniul salarizării, iar Guvernul stabilește nivelul grilelor de salarizare, care actualmente nu pot fi revăzute de către conducătorul instituției.

Pentru colaboratorii științifici, care sunt salariați conform normelor salariale stabilite prin Hotărârea Guvernului nr.1593 din 29 decembrie 2003, conducătorul poate stabili salariile pe grile de coeficienți. Mulți membri titulari și membri corespondenți activează concomitent în IMSP și în laboratoarele științifice din cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”. În acest caz mecanismele de salarizare sunt polivalente.

Cu referire la mecanismele de adaos la salariul pentru tratarea bolnavilor în instituțiile medico-sanitare publice de către colaboratorii USMF „Nicolae Testemițanu”, baza clinică a căror sunt spitalele municipale, republicane sau institute științifice, putem afirma următoarele.

Modul, mărimea și condițiile de retribuire a muncii colaboratorilor catedrelor clinice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” este stabilit în Regulamentul privind salarizarea angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1593 din 29 decembrie 2003.

Conform punctului 5 al Regulamentului în cauză, remunerarea pentru asistența medicală, acordată de colaboratorii catedrelor clinice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, se face din contul mijloacelor instituției, finanțarea căreia se efectuează din bugetul de stat. Astfel, deciziile privind remunerarea pentru asistența medicală, acordată de categoriile de personal în cauză, precum și acordarea plăților suplimentare acestora, aparține conducerii Universității de Stat de

Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”.

Particularitățile aplicării prevederilor Regulamentului respectiv privind salarizarea pentru asistența medicală, acordată de către colaboratorii catedrelor clinice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, sunt specificate în Anexa nr.2 „Condițiile de salarizare a personalului din instituțiile de învățământ superior, postuniversitar și de perfecționare a cadrelor” la Hotărârea Guvernului nr.381 din 13 aprilie 2006 „Cu privire la condițiile de salarizare a personalului din unitățile bugetare”.

Potrivit prevederilor art.16 al Legii privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale nr. 317-XV din 18 iulie 2003, „interpretarea oficială a actelor normative ține de competența autorităților care le-au emis”.

Argumentăm științific implementarea mecanismelor de sporire a salariului de bază și prin adaosuri, salariul urmând să fie format din: 1. Salariul bugetar, în conformitate cu contractul dintre IMSP și AȘM pe temele instituționale, de transfer tehnologic sau internaționale care poate fi sporit anual de către AȘM și individual pentru fiecare proiect bugetar la decizia AȘM; 2. Din sursele CNAM-ului, 50-75% din salariul de bază al medicului ordinator; 3. Din sursele extrabugetare (veniturile din serviciile contra plată, prin contract, de la arenda spațiilor etc.).

Mărimea adaosurilor trebuie să fie estimată în conformitate cu Regulamentul Instituțional adoptat de Consiliul de Administrație al Instituției, care determină criteriile – numărul de invenții, numărul de inovații, acte de implementare, monografii, lucrări publicate, organizarea și participarea la foruri științifice etc. Acest Regulament trebuie să prevadă mecanisme financiare de remunerare, stimulare și motivare a muncii colaboratorilor științifici, să conțină criterii de apreciere a activității muncii științifice, determinare a mărimii sporului și coeficienților de stimulare. Totodată, în Regulament trebuie să fie stipulați indicii de stabilire a sporului/ suplimentului, precum și indicii de scădere pentru fapte disciplinare, nerespectarea și neexecutarea cerințelor activității științifice. Mecanismele enunțate vor stimula și vor motiva medicii și colaboratorii științifici să amplifice procesul de cercetare-dezvoltare.

Având în vedere schimbarea, începând cu anul de studii 2012-2013, a statutului juridic și economico-financiar al universităților de stat, inclusiv a USMF „Nicolae Testemițanu”, stipulată în proiectul Bugetului de stat pentru anul 2013 adoptat de Parlament – trecerea de la statutul de „instituție bugetară” la cel de „autonomie financiară” – se vor

modifica mecanismele financiare și Universitatea va funcționa după principiul *cererii pieții medicale*. În contextul mecanismelor de majorare a bugetului USMF „Nicolae Testemițanu” la compartimentul venituri, propunem următoarele:

- Reconfirmarea prin ordin a catedrelor și clinicilor universitare, a șefilor de catedră, directorilor de clinici.

- Fiecare catedră/ clinică/, să dispună de un subcont financiar în contabilitatea USMF „Nicolae Testemițanu” (se exclude dreptul de persoană juridică). Aceasta va asigura autonomia asimetrică a catedrelor și clinicilor.

- Desemnarea prin ordin a unui casier (laborant) înzestrat cu aparat fiscal de casă și seif.

- Stipularea în ordin a tarifelor consultațiilor – asistenților, conferențiarilor, profesorilor universitari, academicienilor (Hotărârea Guvernului Nr.1020 din 2011, care necesită amendamente referitoare la cadrul universitar).

- Specificarea în ordin a procedurii de încasare, păstrare și livrare a banilor în casa trezoreriei USMF „Nicolae Testemițanu”, spre exemplu, o dată pe săptămână (vineri).

- Ordinul trebuie să stipuleze că pacienții tratați ambulatoriu, care necesită consultația specialiștilor – colaboratori ai USMF „N. Testemițanu”, vor achita suma în casa catedrei/clinicii și bonurile vor fi eliberate bolnavului și medicului consultant – asistent, conferențiar, profesor, academician.

IMSP (CNAM) va livra în casa trezoreriei Universității (e necesar un act normativ – Contract între IMSP, baza clinică a catedrei sau clinicii și USMF „Nicolae Testemițanu” aprobat de CNAM și Ministerul Sănătății): 5-10% din suma costului cazului tratat/ DRG pentru fiecare bolnav din clinica (secția) respectivă; 20-25% din suma costului cazului tratat / DRG în cazul în care medicul a fost colaboratorul catedrei sau clinicii (acest principiu va fi aplicat ulterior numărului de pacienți examinați sau tratați, determinați pentru lucrul clinic al colaboratorului universitar); 20-25% din costul operației, actului anestezic sau manipulației, în cazul în care operatorul principal sau medicul ATI a fost colaboratorul catedrei sau clinicii; 10-15% din costul operațiilor sau manipulațiilor (inclusiv ATI), în cazul în care colaboratorul catedrei sau a clinicii a asistat operațiile sau manipulațiile.

Cotele procentuale (%) vor fi stipulate în Contractul USMF „Nicolae Testemițanu” – IMSP aprobate de CNAM și Ministerul Sănătății, care pot fi modificate. Catedra/ clinica poate asigura venituri și din pregătirea postuniversitară la locul de muncă în

afară planului universitar stabilit. În acest subcont al catedrei/clinicii pot fi acumulate surse financiare și din donații în conformitate cu legislația în vigoare.

Resursele financiare acumulate în subcontul catedrei /clinicii se vor distribui în conformitate cu Hotărârea Guvernului și ordinul Ministerului Finanțelor cu privire la distribuirea surselor extrabugetare a instituțiilor, care reglementează că 70% din sursele extrabugetare rămân administrative, iar 30% – pentru adaosul la salarizarea colaboratorilor ce au contribuit la aceste venituri. Cele 30% din sursele financiare se împart corelativ, în funcție de contribuție și performanța colaboratorilor, se semnează de către directorul clinicii, conferențiar, casier și se prezintă rectorului spre aprobare, lunar.

Aceste mecanisme financiare ar fi necesar de implementat în clinicile universitare, instituționale sau academice. Managementul de performanță al colaboratorilor științifici care activează și în cadrul altor IMSP, laboratoare științifice justifică și se cer a fi introduse în noile condiții de activitate. Aceste propuneri managerial-financiare se încadrează și în măsurile de prevenire a plăților neautorizate, mitei și corupției în sfera asistenței medicale.

Am evidențiat unele probleme ale managementului sistemic academic, aspecte ale managementului resurselor umane, de pregătire și atestare a cadrelor științifice și didactice, mecanisme de salarizare, stimulare și motivare a muncii științifice a colaboratorilor, unele aspecte de dezvoltare a secțiilor academi-

ce și extra-academice, a secției medicale. Au fost expuse doar unele viziuni conceptuale de rezolvare a unor probleme de stringență actualitate.

Bibliografie

1. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova aprobat prin Legea nr.259-XV din 15 iulie 2004.
2. Constituția Republica Moldova, adoptată la 29.07.1994, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, din 12.08.1994.
3. Hotărârea Guvernului nr.47 din 12 ianuarie 2007.
4. Legea „Cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar” nr.355-XVI din 23 decembrie 2005 și Hotărârea Guvernului nr.47 din 12 ianuarie 2007 „Cu privire la salarizarea angajaților organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării finanțate de la Bugetul de stat”.
5. Legea cu privire la Guvern Nr. 64-12 din 31.05.1990.
6. Legea ocrotirii sănătății Nr.411-13 din 28.03.1995, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.34 din 22.06.1995.
7. Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XHI din 24 mai 1996.
8. Mereuță I. și col., „Managementul financiar al sistemului sănătății”, Chișinău, 2004, pag.173.
9. Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1593 din 29 decembrie 2003.
10. Regulamentul privind finanțarea activităților în sfera științei și inovării, aprobat prin anexa 2 la Hotărârea Guvernului nr.27 din 22 ianuarie 2009 „Cu privire la aprobarea Acordului de parteneriat între Guvern și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2009-2012”.

Eudochia Zavtur. *Floarea-soarelui*. 2009, 540×440 mm, u/p